

צ'בזטי מזהר"ן

קמא

דף ס:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה נג

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

ס: ליקוטי הנעור בלילה נב ה' הדעת נג ויהי מקץ נד מוהר"ן

כשם אשה [כ], שיהא לו חומר ממוזג כמוזג השוה, שיהא ראוי לקבל שכל [כ]: ודירה נאה, היינו היראה, כמאמר (שבת לא ע"ב) חבל על מאן דלית ליה דרתא, כי צריך שיהא יראת הטאו קודמת להכמתו (אבות פ"ג): וכלים, היינו תלמידים הגונים שיקבלו ממנו, וכשיש לו כל אלו הכנות, יכול לבוא לשלימות הדעת: ואלו הן המשה דברים שנבדל מדעו מן מדעינו. הראשון, שבמדעו האחד יודע ידיעות רבות ואין ריבוי במדעו: השני יודע הדברים קודם המצאם, אפי' כשאין להם הויה כלל: והשלישי, שמדעו מקיף דברים שאין להם תכלית: והרביעי, שאין שינוי בידעתו, ואין שינוי כשיודע הדבר בכח, ואח"כ שב פועל: והחמישי, שידעתו אין מוציא הדבר מאפשרותו [כ]: ע"כ לשונו ז"ל:

והא לך נוסחא ב' שכתבתי בעצמי קצת מזה כפי מה ששמעתי וזהו: **כשאדם** זוכה לשלימות הדעת, היינו שזוכה לדעת שא"א לאדם לידע יותר, או יש הפרש בין דעת האדם בשלימות לדעת השי" בה' בחי'. והם מפורשים בספרים. וצריך האדם להשתדל שייגיע לשלימות הדעת מה שא"א לאדם לידע יותר, ולא יהיה הפרש בין דעתו לדעת השי"ת, רק בה' דברים אלו, שאלו ה' דברים א"א לשכל אנושי לדעת, אם לא מי שהוא למעלה ממין אנושי. אך לזכות לשלימות הדעת, הוא ע"י גרים, כמ"ש רז"ל הרבה למדתי מרבותי ומתלמידי יותר מכולם. כי ע"י שכ"א מקשה ושואל, כי כ"א יש לו מניעה לעבודת השי"ת, וצריך להשיב לכ"א על שאלתו, עייז נשלם דעתו. ועייז זוכה לבנים, כי קמן אינו מוליד, כי אין לו דעת השלם, אך כשזוכה לדעת השלם זוכה לבנים. וע"כ באברהם שהוא היה מגייר אנשים, ושרה מגיירת נשים [כ]. עייז זכה לשלימות הדעת, שלא היה הפרש בין דעתו לדעת השי"ת אלא אלו הה' דברים, ועייז זכה להח"א הנ"ל. וע"כ אברהם אינו מוליד אברהם מוליד [כ], כי ע"י שלימות הדעת שהוא בחי' ה', זכה להוליד כ:

נד ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם והנה עומד על היאור והנה מן היאור עולות שבע פרות וכו' [כ]:

(תהלים קד) ה' אלקי גדלת מאד הוד והדר לבשת עוטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה:

א כי צריכין לשמור מאד את הזכרון, שלא יפול לשכחה, בחי' מיתת הלב. ועיקר הזכרון הוא, לזכור תמיד בעלמא דאתי, שלא יהיה בדעתו ח"ו, שאין עולם אלא אחד [כ]. ועייז מה שמדבק מהשבתו בעלמא דאתי, עייז נעשה יהוד ה' אלקי הנ"ל: כ(כי ה' אלקים הוא בחי' שם מלא [כ]) שהוא בחי' עלמא דאתי כמובא [כ]. וכן

א(והא לך לשון רבינו ז"ל מהתורה הזאת שכתבה בתכלית הקיצור. וזהו): **המהלך** בדרך יחידי הנעור בלילה וכו': דע שעיקר הביטול שאדם מבטל ישותו ונעשה אין, ונכלל באהדות השי"ת, אין זה אלא ע"י התבודדות. וההתבודדות צריך מקום וזמן מיוחד, שלא יבלבלו אותו המונעים. והזמן הוא בלילה, היינו הנעור בלילה, שאז הכל ישינים. והמקום הוא בדרך יחידי, ולא בדרך הרבים, שלא יפסיקנו עוברי דרכים [כ]. אלא דייקא בדרך שאין רבים הולכים שם, שם ילך ויתבודד, והיינו והמהלך בדרך יחידי. ואז יכול לפנות לבו מכל וכל, ויכול לבוא לביטול כל הישות, והיינו והמפנה לבו לבטלה. ואז כשנתבטל לגמרי, אזי הוא נכלל באהדות השי"ת, ואז הוא בא לבחי' מחויב, כי הקב"ה מחויב המציאות, וכל הדברים הם אפשר המציאות. וכשנתבטל ונכלל באהדותו, אזי הוא יוצא מבחי' אפשר, ונכלל במחויב וזה בחי' הרי זה מתחייב בנפשו:

(גם זה לשון רבינו ז"ל) **נג עיקר** הולדה תלוי בה"א בבחי' (בראשית מז) **הא לבם זרע**. ואברהם ושרה לא הולידו עד שהגיעו לה"א הזאת (ז). כי עיקר הולדה ע"י הדעת, בבחי' (שם ד) **וידע אדם וכו'**, וקמן אינו מוליד [כ]. ועיקר הדעת, היינו שישתמש בדעתו, היינו שיוציא את שכלו מכה אל הפועל. כי גם לקמן יש דעת, אבל אצל הקמן עדיין הדעת בכח ולא בפועל. כי לא השתמש בדעתו, ולא הוציא אותו מכה אל הפועל. ומי שהוא שלם בדעתו שהוציא אותו מכה אל הפועל, והשיג בדעתו מה שאפשר לדעת האדם להשיג בדעתו, אזי הוא קרוב לדעת הקב"ה, ואין חילוק בין דעת האדם לדעת השי"ת, אלא המשה דברים כמובא [כ]. ואז דעתו יונק מדעת השי"ת, שהיא בחי' ה"א, ואז מוליד: **ולדהשלים** את דעתו שיהא שלם בדעת, אי אפשר אלא ע"י עסק שעוסק עם בני אדם לקרבה לעבודת השי"ת, עייז נשלם דעתו. כי הם מהדדין דעתו [כ], בבחינות ומתלמידי יותר מכולן (מכות יוד) [כ]. וכשביל זה תלמידים נקראים בנים (ספרי פ' ואתחנן ע"פ ושנתם לבניך), כי על ידם בא ההולדה: ובשביל זה אברהם ושרה טרחו את עצמן לגייר גרים, כי עייז השלימו דעתם, ונתקברו להא הזאת, היינו לדעת השי"ת, וזכו לבנים. כי ע"י גרים נתגדל דעתם, בבחי' ומתלמידי יותר מכולם: אבל מי שאין שלם בדעתו, והוא רחוק מדעת האדם, כל שכן מדעת השי"ת, שהוא בחי' ה"א, ואזי הוא קמן ואין מוליד: **וזה הטעם** שהצדיקים מייגיעים א"ע, ורודפים אחר בני אדם לקרבה לעבודתו יתברך, אין זה כדי להרבות כבודם ח"ו, אלא כדי להשלים דעתם, בבחינות ומתלמידי יותר מכולם: **ובשביל זה** ביד הצדיקים לפקוד עקרות, כי הם שלמים בדעת, וקרובים לדעת עליון, ואין בין דעתם לדעת השי"ת אלא ה' דברים כנ"ל. וה"א דברים היא היא דעת השי"ת שמשם ההולדה: **וזה** (ברכות נו ע"ב) שלשה דברים מרחיבין דעתו של אדם, אשה נאה ודירה וכלים. אשה, היינו החומר מכונה

תורה אור
בראשית ויגש מז (כג) ויאמר יוסף אל העם הן קניתי אתכם היום ואת אדמתכם לפרעה הא לכם זרע וזרעכם את האדמה:
בראשית ד (כה) וידע אדם עוד את אשתו ותלך בן ותקרא את שמו שת כי שת לי אלהים זרע אחר מתת הבל כי ירגו קוץ:

תורה נד
בראשית מקץ מא (א) ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם והנה עומד על היאור: (ב) והנה מן היאור עלת שבע פרות ופוח פתו וקרא ובראת קשר ומרעיה קאחי:
תהלים קד (א) רכבי נפשי את יקוק יקוק אלהי גדלת מאד הוד וקדר קשתי:

טו הערת מוהר"ן בתקפא
טז בדפורי נמצא נוסח הארוך הני"ל בצילום 143 טור ב'. והנוסח הקצר דלקמן נמצא בצילום 89 טור ב'.
טז * ב"ר פרשה לט יד (ב"ר פד ד', במדבר רבה יד י', פסיקתא רבתי מג)
טז * שם פרשה מד יד' [קהלת רבה ה' ד', תנחומא שופטים פרק יא. פסיקתא רבתי פרשה מג. פסיקתא דרב כהנא כח ג']
טז בדפורי כאן נדפס לשון מוהר"ן בתורה לא ווגן והצטרפותו ואח"כ תורות קמ קמא ושבו לשון מוהר"ן בתורה לא שלימות האמונה ואח"כ תורות קמב עד קפא ובצילום 100 טור א תורה נד
טז תורה זו נאמרה בשבת תנוכה שנת תקס"ח (ח"מ) ועייז שיש"ק ח"א רה, תפ, וח"ד מב.
טז * בראשית מא א'
טז לשון המשנה בברכות פ"ט מ"ה משקלקלו המינין (נוסח הגמ' צדוקין) ואמרו אין עולם אלא אחד מוהר"ן בתקפא
טז עייז ילקוט שמעוני בראשית פ"ב רמז כ', ובראשית רבה יג ג'- כי לא מטיר ה' אלקים. שם טו א- ויטע ה' אלקים, ושערי אורה שערי חמישי. ובוהר בראשית מה: מט- ויבן ה' אלקים. שם מט. ופקודי רס. תוריע מו:- וייצר ה' אלקים, וזוהר בא לט.- ויעש ה' אלקים. שם- ביום עשות ה' אלקים. תרומה קסא.- כי ה' הוא האלקים. ובוהר נשא אר"ר דף קלה: (שם מנזל ששם מלא היינו היה הונום ל"א המלוי כאלקים הונום ל"א) ועוד.
טז נראה שהכוונה לע"מ שער טו פ"ה שם מנזל האר"ל שמהנה נקח עולם הכל, הכל ומלוי, חה נעשה ע"י ימוד ויקחל סכא ומנוה, שכללות נקראים חכמה ובינה ומנוה ה' אלקים. ועייז פ"ב שעיקר שם היה אלקים נקראים ו"ן המכללים מהם מומו.

א נוסח זה נדפס בדפורי אחרי תורה נו (צילום 143 טור ב) ואחרי תורה נג
ב דפורי הנעור, מתרצו - הניעור
ג דפורי הנעור, מתרצו - הניעור
ד לשון הגמ' בברכות ג. עייז כן יודיעה כשם יטב כל חילוק בין עובדי לאלוהי וחסד דייקא מעובדי לאלוהי
ה לא ידוע היכן ומתי נאמרה
ו עייז וזה **חודש שיר השינים עה"פ נאו לחיך** [אור יקר לרמ"ק כרך ז' סימן כג דף קסא קסג] [עייז שער הפוסקים לך לך הובא בדעת ותבונה סוף פרק ל'. ל"ה פירוש הבכור ה' ח']
ז * סנהדרין סח: עייז ר"ן דף סט. ואם יוליד הטיב גדול כי בנים הרי הם כסמנים. ועייז מהגליו: עי' חקק לט
ח דפורי השי"ת, מתרצו - השי"ת
ט רמב"ם מ"נח"ג"כ ולקמן הם יבוארו ועייז בנוסחאות כת"י המיוחס בטעות למוהר"ן שם מבוארים יותר.
י עייז גדה יד: רבי ריש מתיבתא ושכיחי רבנן קמיה ומחדדי שמעתתיה
יא מכות י. תענית ז. שמות רבה כו כ' ילקוט שמעוני תורה רמז התקכג, משלי רמז התקלד, קהלת רמז התקעא.
יב רבינו בחיי כד הקמה ערך עצרת וערך פסח. מחיר יין פ"י הרמ"א למגילת אסתר א' א'. תולדות יעקב יוסף פרשת נשא אות יד עה"פ כי תשטה
יג עייז פל"ח אות ה על תורה כא
יד עייז של"ה הקדש בספר שני לוחות הברית חלק תולדות האדם בתחילת פרק בית הבחירה ביאור קושיית היריעה והבחירה וספר העקרים ריש מאמר ד' ועייז לעיל תורה כא

מאמר ה' הדעת

מספה"ק לקוטי מוהר"ן

לשון רבנו, זכרנו לברכה

זמן ומקום אמירת התורה

לא ידוע היכן ומתי נאמרה תורה זו

פתיחה

בתורה נב למדנו כיצד לבטל הישות בהתבודדות עד שלא נשאר כלום ואזי נכלל במחוייב המציאות. ועתה יבאר שיש התכללות בו כל כך עד שזוכה שדעתו לא נבדל מדעת הקב"ה אלא בה' דברים, ואזי זוכה להא של הולדה לדורות, כאברהם אבינו שהמשיך ע"ז ליצחק כח הולדת יעקב שאין בזרעו פסול אלא כל זרעו בנים שמשרש בנשמתם אהבת ה'.

מבואר בתורה זו שההולדה היא ע"י אות ה'. ובשער הפסוקים ביאר טעם שיעקב ויצחק אין בשמם אות ה', כיון שיש באברהם וא"כ הכי נמי בכל יהודי יש הא מכח אברהם אבינו, וא"כ כל מה שבאר רבינו בתורה זו, הכוונה כיצד אברהם אבינו חידש מעיין של הולדה, להמשיך אומה נפלאה חדשה בעולם, דהיינו את עם ישראל, עם המסוגל להיות גוי קדוש ממלכת כהנים, דהיינו עם שבכל אחד מהם יש נקודת כסופים עצומים להקב"ה כמבואר בתורה לד'. דהיינו כמו שנקודת הכהן של אהבת ה' העביר אברהם רק לבן היורשו וכן יצחק רק ליעקב כך גם את כח הא הולדה של עם כזה לא העביר לשאר צאצאיו אלא רק לבני יעקב.

ליקוטי הלכות

או"ח נפילת אפים ד' – חמישה דברים

שיחות

אין

הקדמה

רבינו מבאר כאן סוד ההולדה שתלוי באות הא הרומזת לה' ראשונה שבשם הויה ב"ה, שהיא בינה עילאה¹ (כתר דזעיר אנפין), שם הוא מזל עליון שממנו בני חיי ומזוני כמבואר במועד קטן כח. דבמזל תליא ולא בזכותא. ושם אור הגנוז כמבואר בזהר חדש שה"ש פח: ומשם שרש נשמות ישראל שאברהם אבינו האדם הגדול בענקים² גילה ותיקן והמשיך לעולם³.

דהיינו שאברהם לא הוליד את יצחק שהוא נשמת ישראל, שהאמונה טבועה בהם, שע"ז מטבעם תמיד משתוקקים אליו ית', אלא עד שעורר ותיקן יחוד פנימי של קב"ה ושכינתיה, שע"ז נתחזק אור האמונה בעולם מבינה עילאה.

עיינן שער הפסוקים ריש פרשת לך לך⁴ מבואר שם שעד שנולד אברהם לא היה זיווג עליון, כי העולם היה בבחי' ינקות, וכידוע שעד אברהם אבינו היה אלפים שנות תוהו ומאברהם התחילו אלפים שנות תורה⁵ והתחיל עולם התיקון, והיום אחר החורבן אנו באלפים שנות גלות, דהיינו אלפים שנות חבלי משיח⁶.

אב תשע ירושלים

¹ ליתר דיוק עיינן עץ חיים שער טו פרק ד' שהכוונה לתבונה ואילו בינה עילאה היא רמוזה בוד' שבמילוי היוד ראשונה. וע"ש ובהמשך בפרק ה' שם שתבונה זו היא ס' סתומה שמבואר בזהר חדש שה"ש לקמן שהיא נעשית ה' שמשם ההולדה.

² פסוק ביהושע יד טו ומובא בירושלמי כל כתבי הלכה א' ועשרות פעמים במדרשים שהכוונה לאברהם אבינו

³ לכאורה צ"ע כיון שנולד מתרח ואת שרש נשמות ישראל גילה ותיקן איך נחשב בעצמו ישראל דבשלמא מיצחק והלאה אבל אברהם בעצמו. (ושמעתי מהרב א"ב שהאבות היו בודאי ישראל וכל המחלוקת לגבי השבטים) ונ"ל כי הוא בעצמו היה חידוש עצום וכמבואר במהר"ל גבורות ה' פ"ה הנ"ל שאין לו יחס כלל לתרח אלא כיחס אור לחושך (דהיינו שהולדתו אין לה שום בחי' המשך ממה שהיה אלא רק חידוש גמור שנולד מהעדר) ואח"כ מכח המוחין שהמשיך ע"י יחוד שיתבאר לקמן זכה להיות ישראל. וצ"ע.

⁴ בשער הפסוקים פ' לך לך וז"ל, כבר נתבאר אצלינו בדרוש הנוקבא כמה בחינות היו בה משנברא העולם ועד חרבן בית שני, ואיך היו הזווגים של ז"ן בכל זמן וזמן וע"ש, והנה עתה נבאר אם היה זיווג לז"א עם נוקביה קודם זמן האבות או בזמנם. דע כי קודם שנולד אברהם לא היה זיווג אל ז"א עם נוקביה לפי שעדיין בזמנים ההם היה ז"א בן ו"ק הנקרא זמן היניקה ולא נכנסו בו המוחין דגדלות, ונודע כי אין טיפת מ"ד נמשכת אלא מן המוחין, ולכן לא היה אז זיווג לז"ן, וכאשר נולד אברהם התחיל למעלה התעוררות זיווג עליון ולכן נקרא שמו אברם הרומז אל יסוד דז"א הנקרא אבר עם יסוד דנוקביה הנקרא מ"ם סתומה ושניהם נקראים אברם, אבל עדיין לא נעשה הזיווג העליון

וידוע שאברהם אבינו הראשון ראש לגרים, ומסר נפשו על הפצת וגילוי האמונה בעולם, ולברו חיפש וחיפש את מנהיג העולם/17 עד שהציץ/18 אליו בעל הבריה. ואילו צדיקים שלפניו רק שמרו על הקבלה שהיתה בידם מאדם הראשון/19. וכל עסקם בתורה היה לצורך תיקון נפשם/20, כי אז עדיין לא היה אפשר להמשיך אור אמונה גדול לעולם, שעל ידו יוכלו להחזיר אחרים בתשובה/21.

וידוע ששרש האמונה בבינה, כמבואר בתורה נו אות ב', שע"י נדר שהוא בבינה מתחזקת האמונה. ובתורה ה' תנינא מבאר שחזיק האמונה ע"י עצות, שהן בחי' עומק הלב, דהיינו בינה ליבא.

ולהבין עניין הזיווג העליון הנ"ל שחידש אברהם אבינו עיין לק"ה ערובי תחומין ה' (שעפ"י תורה ה' תנינא הנ"ל) אותיות ג' ד' ה', מוהרנ"ת מבאר שם כוונות ק"ש עפ"י כתבי האריז"ל שיש יחוד תמידי של חו"ב שהוא לקיום העולמות בשפע המוכרח לקיומן ולא יותר, ומשפע זה נמשכת האמונה בעולם, אבל כשמגיע לזה העולם החשוך היא כבר חלשה מאד, רק התנוצצות בעלמא, בבחי' מרחוק ה' נראה לי, אבל למעלה המלאכים כל חיותם מזה השפע, והיא שרש נשמתם עד שמכוחו השרפים נשרפים מרוב התלהבות אליו ית'. אבל נשמות ישראל הן מיחוד פנימי יותר/22.

וכדי לחזק את האמונה בעולם החשוך שלנו, צריך לגרום זיווג קב"ה ושכינתיה למטה, שעל ידו יעלה מ"ן ויתעורר זיווג פנימי בחו"ב העליונים (שנקרא יחוד ישראל סבא ותבונה), שהוא שרש נשמות ישראל, ועי"ז ירד שפע אור אמת ואמונה בחזק יותר, עד שנוכל להרגישו היטב בלבינו, וזה נעשה ע"י מצוות ק"ש עי"ש.

ועפ"י זה נראה לבאר שעד אברהם עדין לא היה יחוד זעיר ונוקביה הנ"ל לעורר יחוד פנימי בחו"ב העליונים, ולכן כל האמונה בעולם היתה רק מהיחוד התדיר הנ"ל ההכרחי בלבד לקיום העולמות, ולכן רק מי שזיכך עצמו זכה לאמונה כמלאך, ועוד שאז היו נשמות גדולות וזכות, שזכו להתעורר ממנו כהמלאכים, אבל לא היה אפשר לחזקו כלל כנ"ל.

ולכן לא היה אפשר להמשיך נשמות מ"הא" הנ"ל שהיא הארת החכמה בבינה עילאה ביחוד הפנימי (שנקרא ישראל סבא ותבונה/23) להוליד נשמות ישראל. ורק ע"י שאברהם אבינו תיקן את זו"ן עד שזכה ל"הא" הנ"ל, תיקן את האפשרות להמשיך נשמות ישראל בעולם. נשמות שהן הארת הדעת בעולם.

בפועל עד שהלך לארץ ישראל ועל ידו נעשה אז הזיווג העליון: **זו"ש לו הקב"ה לך מ"ן** וכו' כדי שיתקן על ידו זו"ן ויזדווגו יחד, **זו"ש לך מ"ן** וכו' ואעשך לגוי גדול כי בלכתו לארץ ישראל יוגדל ז"א על ידו ויהיה גדול בבחינת מוחין ויובל להזדווג עם נוקביה,

¹ **עיין מוהר"ל** גבורות ה' פ"ה וכן אמרו ז"ל בפרק קמא דע"ז (ט' ע"א) שית אלפי שני הוי עלמא שני אלפים תהו, והיינו מן בריאת עולם עד שהיה אברהם בן נ"ב שנה שהם ב' אלפים שנים היה הכל תהו שלא היה תורה. וכשהיה אברהם בן נ"ב שנה היה עוסק בתורה כדכתיב את הנפש אשר עשו ברחן ומתרגמינן דשעבידו לאורייתא וק"ל בהיא שעתא היה אברהם בן נ"ב שנה, נמצא כי כל הדורות הראשונים היה תהו ואין בהם בריאה ואין דבר שיותר תהו כמו כשדים (כמו שאמרו בפרק החליל כדלעיל). והנה שם נולד אברהם יסוד וראש אבן פינה שבשבילו נברא העולם. הרי שיש כאן דמיון גמור כמו שישראל היו לעם במצרים, האומה אשר הם מקולקלים מכל האומות ושם נולדה האומה הקדושה גדורי ערוה ועבירה, וכן היה באבינו באברהם שהיה ראש אבן פינה, נולד בארץ כשדים אשר עליהם נאמר שהקדוש ברוך הוא מתחרט בכל יום שבראם מצד אשר הם אומה תהו.

² **עיין סנהדרין** צו סוף עמ' א' ובפרש"י שם

³ **עיין רמב"ם** ע"ז א' ג'

⁴ **עיין משנת חסידים** מסכת תפלת עשיה פ"ב אות ג' ד' הכל הציץ בשכינה ונענש ואדה"ר הציץ ונענש ואברהם היה התיקון שלהם. ולפ"ז אולי אפ"ל שהתיקון היה ע"י רוב כסופיו העצומים אליו ית' כמבואר בתורה קמב ואעפ"כ כבש יצרו ולא הציץ באיסור עי"ז וזה שבעל הבריה יציץ אליו. בסוטה יז. וחולין פט. עה"פ מחוט ועד שרוך נעל מבואר שבזכות אברהם יש לנו חוט תכלת של ציצית שנוכה על ידו לבחי' מציץ מן החרכים.

⁵ **עיין ערוגות הבושם** (להרה"ק מפרשיסחא) – פרשת וישב וזה לשונו – ונראה לפרש עוד ע"ד פירוש הרה"ק מפרשיסחא זצ"ל, דהנה איתא בספרים מה בין אברהם אע"ה לבין צדיקים שקדמוהו, שצדיקים שקדמוהו הסתפקו עצמם בשלימות נפשם, אך אע"ה היתה כל מגמתו שתצא ממנו אומה שלימה קוראים בשם ה' שיתגדל ויתקדש שמו יתברך בכל העולם, עכ"ד.

⁶ **כפי שיתבאר** לקמן שאז האפשרות להתחזק באמונה היתה רק ע"י זיכוך עצמי שעל ידו יזכה להרגיש ביתר שאת את האור הקיים כבר ולא ע"י מעשים טובים שיעלו מ"ן ויעוררו שפע גדול יותר.

⁷ **צ"ע** כי נח היה צריך להחזיר את דורו בתשובה. אבל כידוע שבכתבי האריז"ל יש הרבה ביאורים לדברים שהיתה עליהם בחירה, למה רק כך היו יכולים לבחור, כי באמת אחרי שבחרו אזי יש הסבר, אבל אין הכוונה שהביאור מוציא מאפשרות הבחירה.

⁸ **עיין** עץ חיים שער טו פ"א

⁹ **עיין עץ חיים** – שער טו פרק ה – ודע כי ג' חלקי הבינה שהם בינה ותבונה הראשונה ותבונה שניה כולם הם פרצוף אחד. **נמצא** כי כאשר היה עיבור ראשון דז"א שהוא אז בבחי' ג' כלול גו ג' כנודע היה בזו התבונה ראשונה שהיא ה' ראשונה של השם לפי שכיון שג' חלקים הנ"ל נעשו פרצוף א' נמצא כי זו התבונה הראשונה היא המחזה ולמטה של כללות הפרצוף הנ"ל ושם הוא מקום העיבור שהוא מקום הבטן אשר בתוכו נוצר הולד, אבל בבינה העליונה אין שם בחי' הריון ועיבור, והנה בינה עליונה נקרא סמ"ך, ותבונה ראשונה נקרא ס' שתומה כנ"ל (כפי שנתבאר שם בפ"ד עניין הג' חלקי בינה שתבונה א' היא ס' ותבונה ב' היא זו שנה"י שלה נעשים חב"ד דז"א עי"ש).

ובזה תבין מה שמבואר בתורה קמב שלאברהם אבינו לא היה ממי ללמוד, אע"פ שידוע שלמד בבית מדרש של נח ושל שם ועבר. אלא שהם היו בבחי' שימור הקיים, וכל הדעת שלימדו היה בבחי' היחוד התדיר בלא שום חידוש, לכן לא יכלו לגייר גרים, דהיינו הארת אמונה במקומות הרחוקים ונמוכים. אבל אברהם אבינו במעשיו במסירות נפשו באור כסדים, הביא את ז"ן לעיבור, כמבואר בשער הפסוקים שם, ואח"כ הגדילם בהליכתו לחרן, עד שהביאם ליחוד ממש בהליכתו לארץ ישראל, שהיא בחי' אות ה' הנ"ל, בחי' הארת בינה/טו. ועי"ז המשיך אור אמת ואמונה ודעת בעולם, שמכוחו יכול היה להפיץ דעת ולגייר גרים/טו. והקב"ה העלה אותו מעל הנהגת הטבע של ככבים ומזלות/טו, כמ"ש צא מהצטגנות שלך/טו, ואז זכה לאות ה' הנ"ל, והוסיף אותה הקב"ה בשמו, ואז הוליד את יצחק, זרע קודש ממעיין חדש הנ"ל מזל עליון/טו.

ענין הדעת שעל ידה ההולדה

רבנו מבאר כאן ובתורה כה את ענין הדעת בלשון שלא נמצא בתורות אחרות אלא בספרי המחקרים, ששלימות הדעת, דהיינו להוציאה מכח אל הפועל, זה כשמשיג בדעתו כל מה שאפשר לאדם להשיג בדעתו, ואז אין חילוק בין דעתו לדעת הקב"ה, אלא בחמישה דברים בלבד.

ובמבט שטחי נראה שהדעת היא ענין שכלי בלבד, הפך מה שידוע בדרך כלל, שלהפך, הדעת היא הקושרת את השכל אל הלב והמידות, דהיינו שמוריד את המוחין אל העשייה דייקא שזה העיקר, וכמבואר בתורה יט תנינא שזה היה הכפירה של עמלק שכפר בעיקר, דהיינו בעשיה שהיא העיקר, ופירש גם את המצוות המעשיות כרמז ומשל לענינים שכליים.

אבל בעיון יותר נראה לדייק לשון רבינו "ואז דעתו יונק מדעת הש"י שהיא בחי' הא ואז מוליד". נראה שרומז כאן למה שמבואר בתורה ד' ובתורה עב. כי בתורה עב מבואר שמי שיש לו דעת צח כל שהוא אזי מתבטל ממנו יצר הרע הגשמי, וכל עבודתו היא רק ביטול הישות בתכלית, כדי להכליל באין סוף, וכלפי אור א"ס ששם כולו טוב בתכלית, אזי אפילו הישות הזכה ביותר שלו, דהיינו ישות נשמתו היא דין והסתרה, שמונע את ההתכללות הזו. ובתורה ד' אות ט' מבואר שמשה רבינו (שהוא הדעת), היה לו התפשטות הגשמיות בבחי' רצוא ושוב ועי"ז זכה לדעת, כי בשוב מאיר הרשימו מהביטול, אל הדעת את גדולת הש"י. ושם בתחילת התורה מבואר שהדעת היא מעין עוה"ב, שידוע שכל מאורעותיו לטובה, דהיינו כשחי בעוה"ז עם השגות ותפיסת עולם של עוה"ב. עוד מבואר בתורה קץ שהבחירה של משה היתה לכווין לדעתו של הקב"ה גם במה שאמר לו הפוך, נמצא שמשה שהוא הדעת היינו שזכה לכווין התכללות בו ית', עד שידע רצונו לא כידיעה מבחוץ אלא כידיעת עצמו, מצד ההתכללות בו ית'. וזו היא הדעת האמיתית ורק זה נקרא בר דעת באמת. וזו כוונת רבנו שדעת היא כשיונק מדעתו של הקב"ה, הכוונה שברצוא ושוב זוכה לביטול אל הא"ס ובשוב הרשימו מראה לדעת, ואזי יונק מדעתו ית' ממש.

ועפ"ז מובן הזוהר חדש שיר השירים דף פח: (יובא לקמן) שמבאר שההולדה תלוי בה' וס' שתומה ונקט דייקא ס' שתומה שהיא התבונה ששם הולדת זעיר. ואותה תיקן אברהם אבינו כמבואר שם. דהיינו אע"פ שבמפרשים עי"ש רמ"ק ועוד מבואר שמדובר בבינה אבל הכוונה לתבונה וכמבואר בע"ח הנ"ל שהן פרצוף אחד שמתחלק לג'.

טו עיין זמרת הארץ סימן נג, וכן מובא בכ"פ בכתבי האריז"ל. (ונראה שזה בחי' אוירא דארץ ישראל מחכים כי חכמה מתגלית רק בבינה) צ"ע הרי כדי לזכות לדעת צריך לגייר גרים ועוד שהרי גייר גרים קודם שבא לארץ.

טז זוהר רע"מ פנחס דף רטו: – תא חזי, כל בריין דעלמא קודם דאתייהיב אורייתא לישראל, הווי תליין במזלא, ואפילו בני חיי ומוזני, אבל בתר דאתייהיב אורייתא לישראל, אפיק לון מחיובא דכוכביא ומזלי, ודא אוליפנא מאברהם, בגין דהווי עתידין בנוי לקבלא ה' מאברהם, דאיהי חמשה חומשי תורה, דאתמר בה (שם ב ד) אלה תולדות השמים והארץ בה' בראם, בה' בראם, אמר לאברהם בגין האי ה' דאתוסף בשמך, השמים תחתיך, וכל כוכביא ומזלי דנהירין בה', ולא עוד, אלא דאתמר בה (שם מז כג) ה"א לכם זרע, וזרעתם בה"א, (שם כא יב) כי ביצחק יקרא לך זרע:

עיינ רמ"ק אור יקר כרך טו סוף סימן יח דף קג כתב שאות ה' של אברהם בבינה ושל שרה במלכות שכך מבואר בזהר לך לך וכן התורה שהיא תפארת היא חמישה מכח הבינה כי תפארת מוליד מכח הבינה והיינו אמא עד הוד אתפשטת. ומה שמבואר כאן בהבראם ה' דאברהם בכמה מקומות מבואר בהכוונה למלכות אבל אפשר שהכא פליגי וכמבואר במקום אחר שהיא ה' שבה ברא את העוה"ז כמ"ש בי-ה ברא עולמים. מאידך הא שנתן יוסף מוכרח שהיא במלכות שהוא יסוד ואין בידו ה' של בינה. והכי נמי ה' דאברהם במלכות אלא שע"י עסקו בתורה יש לו כח להמשיך מבינה ועי"ז נמשך כח הולדה למלכות מה' שבבינה. עי"ש.

יז צ"ע כי הרע"מ הנ"ל וכן הקטע שלפניו ואחריו מגנה מאד את הסוברים שבני חיי ומוזני הם ממזלא ומשמע שם שמזלא הכוונה ככבים ומזלות ולא מזכות מעשים טובים ומשמע שם שבזכות מעשים דהיינו תורה עמ"נ לקיימה אזי מבטל המזל וזוכה יותר. וצ"ע כי ידוע שמדת השמיני נוצר חסד ומזל יג ביג מדות רחמים הם נקראים מזל והן בודאי למעלה מככבים ומזלות שהם נחשבים הנהגת הארץ במלכות התחתונה ואילו המזלות ההם הן בכתר עליון בבינה עלאה.

יח עיין מהרש"א נדרים לב. שיש בזה לשונות סותרים בגמ' שבשבת קנו אמר שהסתכל במזל וראה שאינו ראוי להוליד ובנדרים לב. אמר שהסתכל במזל וראה שאין לו אלא בן אחד. ומתריך שבבין הבתרים נעשה ראוי להוליד (כמבואר ביבמות סד. שאברהם ושרה טומטומין היו שאין ראויים להוליד כלל) ואחרי שהוסיף לו ה' בשמו זכה להוליד את יצחק.

יט עיין שערי אורה באמצע שער שלישי ורביעי ד"ה ודע כי כל הבאים להתפלל לפני הש"י ושואלים בנים מאת הש"י אצל נצח והוד היו מתכוונים. ועי"ש שהם משפיעים למלכות והם השער לבינה עליונה ששם המזל העליון שבו בני חיי ומוזני, והרוצה להוליד בנים עי"ז נס עד המקום הזה ראוי לעלות וזהו ותתפלל חנה על ה' על דייקא ועי"ש שמאריך בזה. וכה"ג כתב בספרו שערי צדק באמצע שער שמיני בביאור ספירת הבינה ד"ה דע כי ב"ד הגדול.

ובסוף התורה מבאר רבנו עוד, שיש ג' תנאים לשלימות הדעת, והם בחי' אשה דירה וכלים. דהיינו כי אשה רומז שכדי לזכות להתפשטות הגשמיות שע"ז זוכה לביטול והתכללות בדעתו ית' לזה צריך לזכך חומר הגוף. ודירה רומז ליראת שמים, דהיינו לאפוקי מדעת הכופרים הנ"ל שעיקר הוא השכל כאן מבאר רבינו שאין שלימות לדעת עד שההשגה הנפלאה שזכה לה ע"י הביטול והרשימו שהראה לדעת כל זה חייב להאיר להתפעלות הלב שיתבטא ביראת שמים עצומה. וכלים הם התלמידים שעל ידם מחדד דעתו צריך שיהיו תלמידים הגונים, שבאמת רוצים דעת קדושה ויראת שמים, כי בלא זה הם מזיקים לרבם וכמבואר בתורה ס' אות ז' ובתורה נט'.

איך כל הנ"ל שייך לי

מבואר בתורה שהולדה היא ע"י אות ה'. ובשער הפסוקים ביאר טעם שיעקב ויצחק אין בשמם אות ה', כיון שיש באברהם וא"כ הכי נמי בכל יהודי יש הא מכח אברהם אבינו, וא"כ כל מה שבאר רבינו בתורה זו הכוונה כיצד אברהם אבינו חידש מעיין של הולדה, להמשיך אומה נפלאה חדשה בעולם, דהיינו את עם ישראל, עם המסוגל להיות גוי קדוש ממלכת כהנים, דהיינו עם שבכל אחד מהם יש נקודת כסופים עצומים להקב"ה כמבואר בתורה לד. דהיינו כמו שנקודת הכהן של אהבת ה' העביר אברהם רק לבן היורשו וכן יצחק רק ליעקב כך גם את כח ההולדה של עם כזה לא העביר לשאר צאצאיו אלא רק לבני יעקב.

הרמ"ק על זהר חדש שיר השירים/כ מבאר שאברהם אבינו רדף אחר מדת החסד, אבל לא השיגה עד שתיקן את אות הא הו של ההולדה /כ"א. ואולי אפ"ל שהכי נמי כל אדם את הנקודה השייכת לו שצריך לגלות בעולם לא משיג בקלות, וצריך לתקן כל התיקונים המבוארים כאן וראשית לעסוק בתורה בכל יכולתו/כ"ב עד ששיג כל שאפשרי לו בכשרונותיו, עד ששיג לפי מדרגתו בחי' תכלית הידיעה שלא נדע. כמבואר כאן שצריך להשתמש בדעתו לחשוב ולהתבונן בעבודת ה' כיצד יתחבר להקב"ה כל כך עד שישלים דעתו בכל האפשר לפי כשרונותיו, וגם ידבר עם אחרים ביראת שמים ועבודת ה', וילמד דעתו לאחרים עד שישלים דעתו, ויזכה לבינה ואז יוכל להוליד דעת אמת בעולם/כ"ג. בבנים או בתלמידים הנקראים בנים.

ומסתמא לא לחינם מספר לנו רבינו על אברהם אבינו אלא כדי שנשאף להגיע למעשיו כפשוטו לפי מדרגתו. וכמו שאברהם אבינו על כל מה שעבר עליו זכה לתקן פרצופי אלוקות למעלה כמבואר בשער הפסוקים לך לך, הכי נמי כל אחד יכול לפי מדרגתו, וכמבואר בסוף תורה ו' פי האדם פפי הנועוּתו וּכפי התחזקותו בעבודתו יתברך, כן גורם ליחוד השמות למעלה, וממשיך על עצמו הקדושה משם. והכן היטב:

כי כל אחד יכול לעשות מסירות נפש לפי מדרגתו, וע"ז להביא את זעיר לעיבור כמבואר שם, ויכול לגייר גרים דהיינו לקרב רחוקים ולעשות תלמידים ולבוא לארץ ישראל ולקדושת א"י, וכמבואר בתורה מח שע"י תפלה בכח/כ"ד זוכים לעורר כח אתון דעובדא דבראשית ולעורר בחי' כח מעשיו הגיד לעמו ולהסיר טענת מדת הדין "גולנים אתם" מעל זכותינו בארץ ישראל. וזה שאמרו חז"ל כל אדם צריך לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי, כי אע"פ שהיו נשמות גדולות, אבל מה שהם עשו בכלליות, יכול כל אחד לעשות בפרטיות בבחי' עולם קטן שלו, וכנ"ל בתורה ו' שבכל תנועה גם של איש פשוט גורם ליחוד שמות קדושים.

כי כל אדם צריך להוליד את עצמו, דהיינו את הנקודה השייכת לו שאין אותה לשום אדם אחר כמבואר בתורה לד ומבואר שם שזו הנקודה נתחדשה בישראל אחר מתן תורה, והיינו כנ"ל שמקור נשמות ישראל להוליד ממנו נשמות ישראל, לא היה אפשר למשוך ממנו, אלא אחרי שאברהם אבינו זכה לה' הו, כי באברהם התחיל אלפים שנות תורה ובפועל יותר התחיל במתן תורה עצמו.

עוד מבואר בלק"ה פדיון הבכור ה' ח' שבכל לידה של כל יהודי נולד דעת והיינו נקודה הנ"ל של דעת שמאירה משרש נשמתו, שנקודת דעת וחיבור להקב"ה הו, רק לו הממשלה להאיר בבני העולם, כמבואר שם בתורה לד. ונקודת אהבה זו נתחדש בעם ישראל במתן תורה, שנעשו גוי קדוש ממלכת כהנים כפי שנתבאר באריכות בהקדמה לתורה לד. ועיין עוד היטב בלק"ה פדיון הבכור הנ"ל/כ"ה.

² אור יקר לרמ"ק כרך יז סימן כג דף קסא קסג

^{כא} אע"פ שחסד שרשו בחכמה והא היא בינה אבל אין להתגלות לחכמה אלא בבינה לכן גם לחסד הנמשך מחכמה אין גלוי עד שתיקן את האפשרות להמשיך הארה חדשה מהבינה.

^{כב} משמע בגמי' שיש אפשרות כזו עיין מנחות צט טע"ב שאל בן דמה וכו' כגון אני שלמדתי את כל התורה כולה. וצ"ע אולי זה לא תלוי בזה אלא בהשגת הבינה כמבואר במשנה אבות ספ"ה בן ארבעים לבינה.

^{כג} צ"ע כי מצוות פרו ורבו נתן הקב"ה ביד נערים צעירים שעדיין לא השלימו דעתם ועד שזוכים להשלים הדעת כבר עבר זמן ההולדה.

^{כד} עי"ש שזה בחי' סוכה. ועיין שער הכוונות סוכה דרוש ד' שסכך גמט' לך לך שאמר הקב"ה לאברהם אבינו

^{כה} ליקוטי הלכות י"ד - הלכות פדיון בכור הלכה ה' אות ח' - פי עקר ההולדה באמת הוא רק הולדת הדעת פמוכן בכתבי האר"י ז"ל שזה סוד יציאת מצרים, פי במצרים היה הדעת בגלות עד שאמר פרעה שהוא מלכות דסטרא אחרא מי ה' וכו' ובש"צאנו ממצרים אז נולד ונתגלה הדעת ומשם נמשך כל ההולדות של ישראל, פי כל אחד מישראל מגדול ועד קטן יש לו איזה חלק בהדעת הקדוש, פי כל אחד מישראל הוא חלק מאלו"ק ממעל ויש לו שרש במחשבה דקדושה ברין הוא שהוא שרש הדעת הקדוש. ועל - כן פשוט אחד מישראל אזי פפי בחינתו נמשך איזה התגלות הדעת בעולם. שעל - ידי שגולד ונתוסף אחד מישראל על - ידי זה יתוסף ויגדל ויתרבה הדעת בעולם לדעת את ה' הבורא הכל היחיד המשגיח ומושל יתברך. .... גם הערלה נמשך משם שהערלה שהוא מסטרא דמסאבא

עד כאן הקדמה

התורות של רבנו הן מעט מאוד המכיל את המרובה מאד, וקשה מאד בתוך התורה בעצמה לכלול את כל עומק הביאור שלה, לכן עיין היטב בהקדמה הנ"ל, (ובזוהר שיר השירים לקמן ובלק"ה פדיון הבכור ה' ח' הנ"ל) שם נתבאר עומק הכוונה כאן באריכות יותר.

(גם זה לשון רבינו ז"ל)

תורה נג

עיקר הולדה להוליד נשמות קדושות המשתוקקות ונכספות תמיד אל הש"י **תלוי בה"א** ראשונה שבשם הויה, שהיא בינה עילאה, כמאמר חז"ל בני חיי ומוזני במזלא תליא ולא בזכות המעשים, **בבחי' (בראשית מז/כ"ו) היא לכם זרע** הפשט מדבר בזרע חטה שנתן יוסף הצדיק למצרים, אבל רמוז בזה אות ה' הנ"ל שעל ידה הזרע דהיינו ההולדה, ודייקא יוסף הצדיק מרכבה ליסוד הוא שאמר זאת (ודייקא למצרים אחרי שמלו עצמם).

ואברהם ושרה לא הולידו נשמת יצחק הקדושה/כ"ו **עד שהגיעו לה"א הזאת** כמבואר נפלא בזוהר שיר השירים שהבינה היא ס' סתומה וההולדה היא ע"י שנפתחת ומאירה לה' אחרונה שהיא המלכות עי"ש(כ"ח/כ"ט) כיון שנבחרו להוליד עם חדש, היו צריכים לתקן תיקון חדש בה"א הזו, שהיא בינה עילאה עולם

חופה על הברית קדש ששרשו בידעת העליון שדרך שם כל המשכת הדעת מדור לדור. ועל - בן צריכין למול הערלה ולגלות העטרה וכו', כמובן כל זה בפגנות:

הכלל שבכל ההולדות של ישראל נמשך דעת רק שצריכין במה תקונים להוציא מהעלם אל הגלוי ואחר כך לגדלו מקטנות לגדלות וכו'. ועקר הוא הולדה הראשונה שהוא הבכור כנ"ל. .... וכל זה התחיל מאברהם אבינו עליו השלום שהוא הראשון שזכה לגלות אלקות בעולם. ועל - בן זכה לכהנה, כמו שכתוב, אתה כהן לעולם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, כי בודאי מגיע לו הבהנה שהוא בחינת הארת הדעת של בן ותלמיד, כי הוא הראשון שהתחיל לעסק בזה להאיר זה הדעת בעולם. ועל - בן צריכין לתן חמשה שקלים להכין בשביל פדיון הבכורה כנגד ה דאברהם שמשם עקר ההולדה דקדושה בבחינת אברם אינו מוליד אברהם מוליד, כי אברהם היה הראשון שהיה צריך להוליד הולדה קדושה של ישראל על - בן לא היה יכל להוליד בלא היה הזאת שהוא בחינת ה הדעת שזכה על - ידי שהאיר הדעת בעולם על - ידי הגרים שעשה כמו שבאר (בסימן נג) כי בודאי אמות העולם מולידים אף - על - פי שאין בהם ה הזאת. ואפלו אברהם בעצמו הוליד את ישמעאל קדם שזכה לה הזאת. רק הולדת יצחק שהוא הראשון שגולד בקדשת ישראל לא היה אפשר להולידו בלא היה הזאת שהוא בחינת ה הדעת שעל - ידי זה נולד הולדה קדושה בזאת שהוא הולדת יצחק שמשמנו יצא יעקב וכל ישראל אחריו שעל ידם נמשך הדעת בעולם לידע מה יתברך. וקדשת זאת הה צריכין להמשיך בכל הולדה ראשונה שהוא הולדת הבכור כדי להמשיך על - ידי זה הדעת בעולם. ועל - בן צריכין לפדותו בחמשה שקלים דיקא כנגד היה הזאת של אברהם שהוא ה הדעת שמשם עקר ההולדה דקדושה כנ"ל. .... כל האבות היה כל עסקם בזה כל ימי חייהם להמשיך זה הדעת הקדוש בעולם וכל מעשיהם ועסקיהם היה רק בשביל זה להודיע, כי ה' הוא האלקים:

^{כ"ו} **בראשית פרק מז (כג) ויאמר יוסף אל העם הן קניתי אתכם היום ואת אדמתכם לפרעה היא לכם זרע וזרעתם את האדמה:**

^{כ"ז} **אע"פ שאברהם הוליד את ישמעאל, אדרבה זה היה כדי שתצא הפסולת שבו ויכל להוליד נשמה קדושה כיצחק שהיא שרש לעם ישראל כמבואר במ"א**

^{כ"ח} **עיין זוהר חדש שיר השירים עה"פ נאו לחיך** [אור יקר לרמ"ק כרך יז סימן כג דף קסא קסג] [עיין שער הפסוקים לך לך הובא בדעת ותבונה סוף פרק ל'. לק"ה פדיון הבכור ה']

^{כ"ט} **עיין זוהר חדש שיר השירים [דף פח:] הנה כתיב, והנה דבר יהו"ה אליו לאמר לא יירשך זה כי אם אשר יצא ממעיף הוא יירשך, ושואל וכי אברהם דהוה אזיל בשלימו לגבי מלכא קדישא וכי אברהם שהיה הולך בשלימות לפני המלך הקדוש ב"ה, איך לא האמין במאמר דקדושה בריך הוא איך לא האמין בדברי הקדוש ברוך הוא, בכמה זמנים דאמר ליה דלהוון ליה בנין שאמר לו כמה פעמים שיהיו לו בנים, דכתיב בראש הפרשה לזרעך אתן את הארץ הזאת הרי שהבטיח לו הקדוש ברוך הוא שיהיה לו זרע, ולבתר איהו אמר ואחר כך איך אמר ואנכי הולך עירי פי בלא בנים, וכתיב ועוד כתוב הן לי לא נתת זרע שפירושו לפי הבטחתך היה ראוי שכבר יהיה לי זרע, ועתה שהמזל מראה שלא יהיה לי זרע נראה כי והנה בן ביתי יורש אותי. ומשיב אלא הענין היה כי בקדמימת אברהם הוה הימין בקדשא בריך הוא בתחילה אברהם האמין בהבטחת הקדוש ברוך הוא שיהיה לו זרע, אלא אחר כך והוה מסתכל בכוכביא ובהני מזלי (ע"ה) היה מסתכל בכוכבים ובאלו המזלות, והוה תני דלא ליה בר ושם ראה שלא יהיה לו בן, וחשב הלא הקדוש ברוך הוא הוא המסדר את מערכת השמים, נמצא שעתה מראה לו הקדוש ברוך הוא שלא יהיה לו זרע, לכן אמר אברהם להקדוש ברוך הוא כמתמיה הן לי לא נתת זרע, ר"ל איך זה שהמזל מנגד להבטחתך, והרי רצונך להנהיג את העולם על ידי המזל, והטעם שהמזל הראה לו כך בגין דעד פנן לא הוה דביק בדביקו דמאריה לפי שעדיין לא היה דבוק בדביקות הקדוש ברוך הוא כראוי. אבל פנין דכתיב כיון שכתוב אחר כך ויצא אותו החוצה דהיינו אפיך ליה מהוהא אורח הוציא אותו מדרך המזלות, (ע"ה) וקריב ליה לפולחניה וקרב אותו לעבודתו, למנדע אורחין אחרנין דחכמתא לדעת דרכים אחרים מוליד, החכמה הקדושה, ואפיך ליה מהוהא טיורי דמזלי והוציא אותו מחכמת המזלות, ויהיה ליה הקדוש ברוך הוא, אברם אינו מוליד, אבל אברהם מוליד, וכתוב שם "והאמין בה", כי מאז ידע שהקדוש ברוך הוא ישנה את המזל בשבילו ויהיו לו בנים, ודא וזה שאמר לו הקדוש ברוך הוא ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם כי אב המון גוים נתתיך. וסאל מצי טעמא וכו הטעם שכוסיף לו הקדוש כדוך הוא חוקק אות ה', ואומר בגין דלית בכל אתון את דמתתקנא לאולדא בר את ה' לפי שאין בכל האלויות אות שמתוקנת לכולל חוץ ממות ה', האי את איהי מתתקנא למעבד פירין ואיבין יתיר מכל שאר אתון אות זו מתוקנת לעשות פירות ואיבין יתיר מכל שאר האלויות (כמו שכתוב בבראשית מז כג), ה"א לכם זרע, ובגין כך איהי פתיחא מכל**

התשובה/ל, כי נשמות ישראל נמשכו ממזל עליון שבבינה העליונה, ששם אור הגנוז/לא, דהיינו למעלה מהנהגת העולם הטבעי, ואחרי שהם זכו כבר, אזי נמשך הכח הזה מכוחם בכל זרעם הקדוש/לב. **כי עיקר הולדה ע"י הדעת/לב** דהיינו התחברות להקב"ה בלבו שע"ז משיג גדולתו ורוממותו ית', בבחי' הכתוב בתורה על הולדת ש/ת/לד בן אדם הראשון אחרי שפרש מאשתו קל שנים (שם ד')/לה **וידע אדם וכו'** שכיון שהולדה ע"י הדעת על כן הזיווג נקרא ידיעה, **וקטן אינו מוליד** [ל] קטן ממש אינו מוליד כלל מצד הטבע/לז. והכי נמי גדול שיש לו מוחין דקטנות לא מוליד נשמות קדושות. **ועיקר הדעת, היינו שישתמש בדעתו** בשכלו ותבונתו להתבונן בגדולת הש"י, **היינו שיוציא את שכלו מכח אל הפועל** כמבואר בתורה כה ע"י שמכניע את המדמה וכפי הכנעת המדמה כן זוכה לשכל להתבונן בגדולת הבורא כמבואר בתורה לה/לה/לט וע"ז נעשה מחובר אליו ית' עד שמרגיש מציאותו/מ.

כשהיא לכה ועניה, נכנסת ה' המורה על עשירות, ואז היסוד נכנס ומתייחד עמה, **פדין פולא קיימא לאולדא** אז הכל עומד להוליד, דהיינו הבינה במקומוהי עומדת להשפיע, והיסוד נפתח לקבל מן הבינה, ולהשפיע למלכות, והמלכות נתקנה ונטהרה מאחיות העללה, והיא ראויה לקבל התולדות מן היסוד. ורוא דא לס'רבה המשרה ולשלום אין קץ על כסא דוד ועל ממלכתו להכין אותה ולסעדה [ישעי' ט']. ס' רבה למרבה רוא דא כד לאת ס' רבה המשרה דאסגיא רבו עילאה דאתפתח ואתעביד ה' כדין ולשלום אין קץ. מאי ולשלום אלא ההוא אבר יסודא דעלמא. דאתעבר מניה ערלה ההוא דאקרי קץ כל בשר ודאי. ולשלום אין קץ דהא אתעבר. ויתבי. שלום על כסא דוד ועל ממלכתו להכין אותה ולסעדה במשפט ובצדקה. וכל דא כד אתעבר ס' ואתפתח כדין אתעבר ערלה ואתעבר ד' כמא דאתמר ורוא דא הנה דם הברית אשר כרת ה'. דאצטרף לאפקא מיניה ד"ם ברית תרין אתון אלין. ועל רוא דא אברהם אבר [ה]ם דאתפתח את ס' בגין לשמשא האי אבר בעלמא דלתתא. ובגין האי יצחק לא נפיק עד דאתעבר ערלה מההוא אבר קדישא עילאה. ובג"כ קב"ה כל מה דעבד בארעא כולא איהו ברוא דשימושא כגוונא עילאה לאחזאה דהא אפיק שמהן כולהו בחכמתא עילאה כגוונא דרוא דלעילא כלא כדקא יאות: והנה דבר ה' אליו לאמר לא יירשך זה מאי טעמא בגין דהוה עבד משכיל. וכדין אמר הן לי לא נתת זרע והנה בן ביתי כו'. בגין דהא איהו הוה מסתכל וחמי בטיורי דלא יוליד. **ובשעתא דאתגור אברהם אשתלים בכולא באת ה"א דאתפתח מאת ס' ואת ד' אוף הכי.** כדין עאל אברהם באורח דחכמתא ואתעבר מההוא אורחא אחרא דכוכביא ומזלי.

ל רבנו בחיי בראשית ב' ד' – ועל דרך הקבלה בהבראם בה"א בראם, ה"א הזאת ה' אחרונה בשם והיא זעירי נאצלת מכח אלהים והיא שבראה את העולם והיא הנקראת יד ה' שעליה נאמר בפירוש (ישעיה סו, ב) ואת כל אלה ידי עשתה, וכתוב (איוב יב, ט) מי לא ידע בכל אלה כי יד ה' עשתה זאת, וכל אלהים שבמעשה בראשית היא התשובה והיא ה"א ראשונה שבשם ואליה נכוון בראש השנה שהוא יום הדין שבו נברא העולם כי עשרת ימי תשובה לתשובה, ועל כן תיקנו בתפילה לומר מי כמוך אב הרחמים בה"א על ה"א ראשונה שבשם וה"א אחרונה שבשם **שנתוספה לאברהם שניתנה לו כח ההולדה**, וכמו שהזכירנו ז"ל (בראשית רבה מד, י) אברהם אינו מוליד אברהם מוליד, וכמו שאפרש בפסוק והיה שמך אברהם (בראשית יז, ה), והתעורר לזה כי באותו האות בעצמו שנברא בו העולם ונתיסד בו, אותו הטבע בעצמו שינה אותו, למען הודיעך כי אשר פעל הטבע הוא אשר שינה אותו כרצונו כי הכל בידו והוא הפותח והוא הנועל ואין זולתו: עכ"ל.

מה שכתב שבאברהם ניתנה אות ה' אחרונה, צ"ע ועיין זוהר חדש הנ"ל עם ביאור המתוק מדרש מפורש שם שה' אחרונה ניתנה לשרה וה' ראשונה לאברהם.

עוד בספר טעם הצבי אברמוביץ בראשית פרשת ויצא עמ' קלד בשם האוסטרופאלער בשם מדרש פליאה שדורש ואבואה אליה נוטריקון אבואה ה'

עוד שם בשם בעל משנת חסידים בספר חושב מחשבות הבה לי בנים היינו הבה לי בנים דהיינו שיתן אות ה' בשמה **בשער הפסוקים** ויצא עה"פ וירא ה' כי שנואה לאה רחל, לא הולידה כי נתנה ה' שלה בבלהה, וזהו ואיבנה ממנה. וכן ראיתי בטעם הצבי הנ"ל בשם בעל הטורים עה"ת ובפענח רוא.

לא **כמבואר** בזהר חדש שה"ש הנ"ל

לב **שער הפסוקים** לך לך

לג **עיין לק"ה** פדיון הבכור ה' ח' הנ"ל.

לד **צ"ע כי גם** בהולדת קין (קודם החטא) כתיב (בראשית ד' א) ואדם ידע את חוה אשתו ותהר ותלד את קין וכו' ותוסף ללדת את אחיו את הבל וכו'..

לה **בראשית פרק ד** (כה) **וידע אדם** עוד **את אשתו ותלד בן ותקרא את שמו שת בי שת לי אלהים זרע אחר תחת הבל פי הרגו קין:** מבואר ששת הוא תחת הבל דהיינו בן קדוש תחת הבל הקדוש הרגו קין ועל כן זיווג זה נכתב בתורה בלשון ידיעה. ועיין רבנו בחיי באן.

לו * סנהדרין סח: ע"ש ר"ן דף סט. ואם יוליד חשיב גדול כי בנים הרי הם כסמנים. ועיין סנהדרין ע' מוסק אינו יודע לקחא אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן ועיין לקחא נפילת אפיס ד' י' לכן ה' מיני דגן כי סס בחי' דעת ה"ל

לז **קטן אינו מוליד** – הפירוש עד גיל יג לבן וגיל יב לבת. ואע"פ שקטן מגיל תשע ביאתו ביאה כמבואר במשנה ביבמות, אבל אינו מוליד, אמנם איתא בחז"ל שהיו יוצא מהכלל כגון בת שבע ילדה בגיל שמונה (סנהדרין סט) וער ואונן בני יהודה נשאו אשה בגיל שבע. (מדרש הגדול בראשית מז"ב)

לח **עיין תורה לה** – אכל בשעת הולדה, השכל מצמצם אצל כל אדם ואחר. וכשמתחילין להשתמש בו בהתבוננות עבודת השם יתברך, אזי שכלו הולך וגדול, כמו שכתוב (מלכים – א ה'): **ויתרב חכמת שלמה**.

ועיין **תורה כה אות א** – וכל זמן שלא הוציא שכלו אל הפעל שלא השתמש בשכלו עדין אז אצלו השכל בכת. אף – על – פי שפבר שבר המדמה, אז נתקומם תבונה שכלו. פי כשזך קם, זה נופל' (במובא ברש"י ריש פרשה תולדות), אכל השכל עדין בכת. ואחר – כף בשחוקר בשכלו ומשתמש בו, אזי השכל בפעל. וזה בחינת נפת צופים, בבחינת (שיר השירים ד'): **נפת תפנה שפתותיך** שהוציא מתיקות שכלו מבחן אל הפעל. וזהו: **שפתותיך**, הוא בחינת מוציא מבחן אל הפעל, שהוא בחינת הדבור:

נשמה (בחי' בינה), אבל אצל הקטן עדיין הדעת בכח ולא בפועל. כי לא השתמש בדעתו, ולא הוציא אותו מכח אל הפועל כי עדיין לא האיר ממנה לנפש (בחי' מלכות) דהיינו למדות שבלב. וגם גדול שלא הוציא שכלו מכח לפועל נחשב קטן לענין הולדה דקדושה.

עתה יבאר רבנו מה היא שלימות הדעת שעל ידה ההולדה

ועיקר הכוונה היא שדעת שלימה אין הכוונה דעת שבגבול, אלא רק מה שמוסיף וממשיך דעת חדש מהא"ס אל העולם הזה שהוא בגבול, אבל כל עוד שעוסק בהתבוננות בגדולת הש"י בהקדמות שכבר יש לו, זה עדין דעת שיוצא מכח אל הפועל, ואין זו הולדה חדשה עדיין.

ומי שהוא שלם בדעתו שהוציא אותו מכח אל הפועל^א דהיינו את כל תעלומות חכמתו וחלקו בתורה בהתבוננות בעבודת ה' עד שכל אור נשמתו (בינה) מאיר בשלימות בנפשו (מלכות), **והשיג בדעתו מה שאפשר לדעת האדם להשיג בדעתו**^ב דהיינו שנכלל בו ית' בדביקות היותר גדול שאפשר בגוף, **אזי הוא קרוב לדעת הקב"ה**^ג דהיינו שזכה לתכלית הדעת שהיא בבחי' גבול, **ואין חילוק בין דעת האדם לדעת השי"ת**^ד, **אלא חמשה דברים** שהם למעלה מגבול **כמובא** בספרים ולקמן [מ"ה] ועל שם ה' דברים אלה שאין בכוחו להשיג נקרא דעתו בחי' ה' היינו ה' הדעת הנ"ל/מ"ו שעל ידה מוליד.

ואז דעתו יונק/מ"ז **מדעת השי"ת**^ח, **שהיא בחי' ה"א** בינה עילאה, **ואז מוליד** כי ההולדה היא המשכת אור חדש מבחי' קודם הבריאה אל תוך הבריאה (בריאה לשון חיתוך והפרדה ממנו לשון לברא את

ואחר – כִּי בְּשִׁמּוֹשׁוֹ שֶׁבְּכָל כֹּחַ מַה שֵׁשׁ בְּיַד אֲנוּשֵׁי הַשִּׁיג, אֲזַי שְׂכָלוֹ שֶׁבְּשֶׁל הַנִּקְנָה. כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַמְחַקְרִים, שֵׁשׁ שְׂכָל בְּכַח, וְשֶׁכָּל הַפֶּעַל, וְשֶׁכָּל הַנִּקְנָה. וְעַקֵּר קִיּוּמוֹ שֶׁל אָדָם לְאַחַר מִיתָתוֹ, אֵינּוּ אֶלָּא שְׂכָל הַנִּקְנָה, וְזֶה הַשְּׂאֲרוֹתָיו לְאַחַר הַמִּיתָה. וְזֶה פְּחִינַת אָמְנָה, כִּי אָמְנָה לְשׁוֹן קִיּוּם דָּבָר, כִּי שְׂכָל הַנִּקְנָה, הוּא קִיּוּם שֶׁל אָדָם לְאַחַר מוֹתוֹ. וְשֶׁכָּל הַנִּקְנָה נִקְרָא, מַה שְּׂאֲדָם יוֹדֵעַ הַרְבֵּה דְבָרִים בְּיַדִּיעָה אַחַת.

^ט **וטוב גם לדבר** מזה עיין תורה פט תנינא שיציאת הדעת מכח לפועל הוא בדיבור כמ"ש מפיו דעת ותבונה. וכן משמע בווהר בגלות מצרים שהיה הדעת בגלות היה הדבור בגלות. ואולי זו כוונת רבינו בהמשך שלדעת זוכים ע"י שמלמד דעתו לתלמידים,

^מ **כי דעת מחבר** מח ולב לכן עיקר הביטוי לדעת הוא מה שמרגיש בלב ובמדות את מציאותו ית' לכן בעיקר מתבטא ביראת שמים כמבואר בתורה ז' תנינא שכדי לזכות לדעת צריך לדבר ביראת שמים ע"ש.

^{מא} **תורה סו אות ג** וְהוֹצִיא מִכַּח אֶל הַפֶּעַל, הוּא עַל יַד שְׁלֵמוֹת הַדְּבוּר. וְצִרְיָ שִׁיחֵיו אוֹתִיּוֹת הַדְּבוּר בְּשִׁלְמוֹת, וְזֶה נֶעֱשֶׂה עַל יַד פְּחִינּוֹת עֲלֵמָא דְאֵתִי, שֶׁעַל יָדֵי זֶה נִשְׁלָמִין אוֹתִיּוֹת הַדְּבוּר. כִּי לְעֵתִיד לְבוֹא יִהְיֶה הַדְּבוּר בְּשִׁלְמוֹת, כִּי אֶפְלוּ הַעֲבֹדִים יִקְרָאוּ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִם הַדְּבוּר. כְּמָה שֶׁכָּתוּב (צְפַנְיָה ג'): **כִּי אֲזַי אֶהְפֹּךְ אֶל הָעַמִּים שֹׁפֵה בְּרוּרָה לְקִרְא בְּשֵׁם ה'** וכו', נִמְצָא שִׁיחֵיהֶּ לְהַדְּבוּר שְׁלֵמוֹת: ..... אֶבְל צִרְיָכִין לְהַמְשִׁיךְ פְּחִינַת עֲלֵמָא דְאֵתִי גַם בְּעוֹלָם הַזֶּה, דִּהְיִינוּ שִׁיחֵיהֶּ מִפְּלֵה לְרַשְׁעִים גַּם בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְזֶה נֶעֱשֶׂה עַל יַדִּי אָמְנָה:

^{מב} **עיין תורה סב אות ב'** כִּי הָאֲמָת, מַה שֶׁהִגְבִּיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְשֶׁכָּל הָאֲנוּשֵׁי שִׁיּוּכָל לְהִבִּין, הוּא מַצְוֶה גְּדוּלָה לְחַדֵּשׁ הַשְּׂכָל, לְהִבִּין הַדְּבָר עַל בְּרִיּוֹ, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (אֲבוֹת פֶּרֶק ב'): **יָדַע מַה שֶׁתְּשִׁיב לְאֶפִּיקוֹרוֹס'.....** אֵלּוּ הַקְּשִׁוֹת שֵׁשׁ עֲלֵיהֶם תְּשׁוּבָה, לְפַעֲמִים נִסְתַּמּוּ שְׂבִילֵי הַשְּׂכָל, וְאֵינּוּ יוֹדְעֵי לְהִשְׁיב, וְנִרְקָה בּוֹ אֶפִּיקוֹרוֹסוֹ, וְאֵינּוּ יוֹדְעֵי מַה לְהִשְׁיב עַל אֶפִּיקוֹרוֹסוֹ. וְזֹאת הָאֶפִּיקוֹרוֹסוֹת הִיא לְכָל אֶחָד לְפִי בְּחִינּוֹתוֹ, יְכוּל לְהִבִּין בֵּין רֵב לְמַעֲט: ..... וּבְאֲמָת אִם הִיא יוֹדֵעַ הָאָדָם יִדְעָה בְּלֵב שְׁלֵם, 'שְׁמַלָּא כָּל הָאֲרֵץ כְּבוֹדוֹ' (שְׁעִיָּה ו'), וְהַקְּדוּשׁ – בְּרוּךְ – הוּא עוֹמֵד בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה, וְשׁוֹמֵעַ הַתְּפִלָּה. וְדַאי הִיא מִתְּפַלֵּל בְּהַתְּלַבּוּת גְּדוּלָה, וְהִיא מְדַקְדֵּק מְאֹד לְכַנֵּן אֶת דְּבָרָיו. וּבְשִׁבִיל שֶׁהָאָדָם אֵינּוּ יוֹדֵעַ זֹאת יִדְעָה בְּלֵב שְׁלֵם, בְּשִׁבִיל זֶה אֵינּוּ מִתְּלַבֵּב בְּלֵב בָּרָה, וְאֵינּוּ מְדַקְדֵּק בְּלֵב – בָּרָה. וְכָל אֶחָד לְפִי מַעֲט שְׂכָלוֹ וְיַדִּיעָתוֹ, בֵּין הַתְּלַבּוּתוֹ וְדְקוּקוֹ. וְהַיִּדְעָה הִיא מְהִיצֵר הַטוֹב שְׂבִילָה, וְהַסְתֵּרֶת הַיִּדְעָה הִיא מְהִיצֵר הָרַע שְׂבִילָה. וְהַסְתֵּרֶת הַיִּדְעָה, הֵן הֵן אֶפִּיקוֹרוֹסוֹת וְקִשְׁיוֹת, שֶׁהִיצֵר הָרַע מְקַשֶּׂה אֶת לְבוֹ לְפַל בְּרַעָה (מְשָׁלִי כ"ח):

^{מג} **צ"ע ביון שהגדרת** המושג דעת הוא חיבור ואצלינו הכוונה שאנו מחוברים אליו בשכל ומחברים את הלב למח ומרגישים מציאותו ית' אבל הקב"ה מה ההגדרה של הדעת שלו. למי הוא מחובר הרי ידיעת עצמו אינה דעת כמו שאת עצמי אני חי אבל יודע זה רק כלפי דבר שחוץ ממני בבחי' והאדם ידע את אשתו. ועיין לקמן בחמישה דברים שנבדל מדעו ממדעו מבואר שהם חמישה דברים הנובעים מהיותו לא שום גבול. אבל הדבר שהוא יודע לפי ערכו בלא גבול הוא את העולם הזה. דהיינו שיודע את מציאות העולם הזה קודם שהיא נעשית מציאות וזה לא מונע ממנה להיות אפשרית המציאות וכו' הרי שנושא שאותו הוא יודע זה את מציאות עולם שלנו, נמצא הדעת שלו היא החיבור שלו ית' אל המציאות של העולם שלנו. דהיינו שיודע את המציאות בעולם ההסתרה וההעלם שלנו קודם שנעשית הסתרה והעלם.

^{מז} דפ"ר השי"ת, מתוצרו - השי"ת

^{מח} רמב"ם מ"ג/נפ"כ ולקמן הם יבוארו ועיין בנוסחאות כת"י המיוחס בטעות למוהר"ן שם מבוארים יותר.

^{מט} **מבואר ששלימות הדעת** היא מוגדרת בדרך שלילה במה שאינו יודע ואולי כי תכלית הידיעה שלא נדע והינו דברי רבינו בתורה פג תנינא שחכמה נקראת רחוק כי אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני דהיינו שזה החכמה לדעת שהיא רחוקה מהשגתי.

אח"כ ראיתי שהר"מ קרמר ביאר בדומה לזה את הזוהר חדש הנ"ל בשה"ש שם 'סתומה נפתחה לה' ומקשה א"כ למה נשארה הם' סתומה באברהם ותיריך כנ"ל כי באמת ה' היא ה' הדעת ועיקר הידיעה שלא נדע.

^מ **לשון יונק** דווקא מאותה בחי' שכבר לא יכול להשיג בחי' תינוק שיונק ממקום בינה של אמו שהיא בחי' כתר אצלו (כידוע שתפארת דבינה כתר דז"א) וזה בחי' יש מאין, דהיינו יניקת החכמה מהכתר ולכן החכמה נקראת רחוק כי היא לא יניקת השגה חיובית אלא שמישג עד כמה לא משיג וכמבואר בתורה פג תנינא.

^{מא} **דעת השי"ת** דהיינו ה' דברים המבוארים לקמן דהיינו בחי' מעל הזמן והמקום ומעל הגבול לכן אינו שייך לדעת אנוש. וכמו שנתבאר בתורה כא שסוד הידיעה ובחירה (שהיא אחת מהן) א"א להשיג בעוה"ז (ושם הקשינו מחיי מוהר"ן תטו שלרבינו היה תירוץ כתוב על זה)

היער שהוא לשון כריתת עצים) וזה רק ע"י התפשטות הגשמיות וביטול ואין סוף בבחי' רצוא ושוב ובשוב מראה הרשימו לדעת גדולת הש"י שהשיג בביטול וזו נקראת יניקת הדעת שלו מדעתו של הקב"ה, כמו תינוק שיונק מאמו ממקום בינה דייקא :

וגם הולדה גשמית נמשכת ממזל עליון בינה עילאה ששם בני חיי ומזוני, ובכל ההולדות נולד מוחין ודעת/מט. לכאורה צ"ע כי גם גוי ועם הארץ ומומר מולידים, אבל באמת כל אחד מוליד כפי דעתו, וכאן רבינו מבאר כיצד זוכים להוליד נשמות קדושות שכל חפצם רק קדושה ודביקות בו ית'/. וזה זוכים רק כשההולדה היא ממח שמישיג גדולתו ית' שמאיר בלב רק רצון לדבוק בו ית' דהיינו דעת שהיא חיבור אליו ית' בהשתוקקות גדול.

עתה יבאר כיצד למעשה זוכים להשלים את הדעת כנ"ל. ומבאר שזה ע"י קרוב רחוקים כי הם מחדדין שכלו, בפשט הכוונה לשאלות ששואלים עי"ז מברר הרב ומוריד את השכלים עוד יותר למעשה, ונראה שבעומק יותר עצם הקרוב רחוקים דהיינו שמאיר את אמת עוה"ב בחי' בינה לתלמיד שהוא נמוך בחי' עוה"ז בחי' מלכות, זה בעצמו הולדה כי הולדה היא שיוצא אל הגילוי תעלומות דעת.

וללהשלים את דעתו שיהא שלם בדעתו, אי אפשר אלא ע"י עסק שעוסק עם בני אדם לקרבם לעבודת השי"ת/כא, עי"ז נשלם דעתו כשמדבר עמהם באמונה וגדולת הבורא. כי הם מחדדין דעתו/כב, בבחינות ומתלמידי יותר מכולן (מכות יוד) נג/ג[כד] /נה כי שואלים שאלות שמכריחות אותו לבאר דברים שאצלו הם נדמים למבוררים וכשצריך לבארם לשכל נמוך מתברר שעדיין יש הסתרות שצריכות ביאור להשיב לאפיקורס שבליבו/כו.

^ט עיין לק"ה יו"ד – הלכות פדיון פטר חמור הלכה ג אות ב) והנה כל ההולדות כלם הם בחינת הולדת המוחין, כי רק בשביל זה ברא ה' יתברך את העולם ובשביל זה הוא יתברך מקים את העולם הכל בשביל שיתגלה המוח והדעת שידעו הכל פי ה' הוא האלקים פי כלם בחכמה עשית. וכמו שאיתא בזהר הקדוש שכל הבריאה בגין דישתמודעין לה. ועל – פן כל ההולדות שבעולם מדור לדור שנהו קיום העולם הכל רק בשביל זה. ועל – פן בכל הולדה שבעולם נמשך ונתגלה איזה דעת כפי ההולדה, ואפלו בהולדות הבהמות וכו' נמשך ונולד גם פן איזה דעת כפי ההולדה. פי כל הבהמות והחיות טהורות וטמאות כלם אינם נולדים בעולם פי אם בשביל האדם הפעל דעה הפעל בחירה שכל העולם נברא ונתקיים רק בשבילו כידוע.

^י ומה שמיצינו צדיק שנולד מרשע זה מנפלאות הבורא שמערים על הקליפה כמבואר בזהר משפטים קיג הובא בתורה לו אות ז'.

^{יא} עיין תורה סב אות ג' ד' ה' שתיקון האמונה ע"י קרוב רחוקים וזה ע"י תיקון הדיבור וזה ע"י תענית עי"ש

^{יב} עיין נדה יד: אמר לו כדברי אבא אימא לך או כדברי רבי אימא לך? א"ל כדברי רבי אימא לי, אמר רבי ישמעאל זהו שאומרין עליו דאדם גדול הוא היאך מניחין דברי הרב ושומעין דברי התלמיד? ור' חמא בר ביסא סבר רבי ריש מתיבתא הוא ושכיחי רבנן קמיה ומחדדי שמעתתיה.

^{יג} מכות דף י. – דאמר רבי הרבה תורה למדתי מרבתי ומחבירי יותר מהם ומתלמידי יותר מכולן.

^{יד} תענית ז. שנות רבה כו כ' ילקוט שמעוני תורה רמז תתקכג, משלי רמז תתקלד, קהלת רמז תתקעא.

^{יה} תענית דף ז. – אמר רב נחמן בר יצחק למה נמשלו דברי תורה כעץ שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה לומר לך מה עץ קטן מדליק את הגדול אף תלמידי חכמים קטנים מחדדים את הגדולים והיינו דאמר רבי חנינא הרבה למדתי מרבתי ומחבירי יותר מרבתי ומתלמידי יותר מכולן.

מהרש"א – קטנים מחדדין את הגדולים כו'. כפרש"י ששואלין כל שעה ומתוך משא ומתן ופולח אתרווחא ההלכה ואהא מייתי הא דר"ח כו' ומחבירו יותר כו' מתלמידי יותר כו' לפי שכל אחד מאילו שואל ביותר ומביא טפי לידי חידוד:

דף על דף – בהג"ה בספר הזכרון לרבינו החתם סופר וצ"ל (בנדר"מ ע' קה) מביא ממנו בביאור מש"כ: ועינו כעין הבדולח וז"ל: יובן ע"ד שפירשנו שאמר משה לחובב והיית לנו לעינים (במדבר יו"ד – ל"א), פי', דהנה לפעמים לא יכול אדם להשיג עומק השגת עצמו, ולא יכול להגיע לאשר הכינו לו למעלה לקבל, כי האור גדול מאוד, והוא כמשל הרוצה להביט אל השמש שענינו כהות, וצריך לחצוץ בשמשות העשוי מזכוכית להחשיך אור השמש שיכול להנות מאורו, וכל כואבי עינים כן מבדילים ביניהם ולדבר המובט, בעינים של זכוכית, הנקרא בר"ל בל"א – עמ"ש תי"ט סוף מסכת כלים (פ"ל מ"ב) – הנה כי כן יקרא בראיות הרחניים, ע"כ אחז"ל (תענית ז' ע"א) מתלמידי יותר מכולם, שלפעמים לא ישיג הרב את האור ההוא כ"א באמצעות התלמיד, אשר הוא לו בעינים של זכוכית, שאורו של התלמיד הוא גרוע הרבה ומשיגו להשיג קושי' א', ועי"ז אותה הקושי' צופה הרב ומביט התירוץ, ואלולי הקושי' לא השיג התירוץ, כי הי' ספירי הרבה לא יכול להשיגו, ע"ד בחשך ה' אור לי ומיכה ז' – ח'). וזה אני חושב משאחז"ל (נדרים ל"ח ע"א) משה נהג טובת עין עם ישראל ומסר להם פלפולא דאורייתא, וקשה טוב הי' לנו להשיג תורת אמת בלי שום פלפול, והא"ש שזה טוב מאוד להיות לעינים להשיג עומק המושג ע"י אמצעות מקשין ומפרקין, וזהו טובת עין דייקא, כעין זכוכית. והנה מצינו בפלפול של עתניאל בן קנז, היו תלמידיו מבני יתרו חותן משה, ועלו מעיר התמרים (שופטים א' – ט"ז), וחושב אני, כי ישראל באותו הדור היו עדיין בהירים כשחקים, והיו צריכים לגרים הללו להיות להם לעינים, וזהו שאמר משה והיית לנו לעינים כנ"ל וכו' ע"כ.

עבודה זרה לה: – למה ת"ח דומה לצלוחית של פליטיין מגולה ריחה נודף מכוסה אין ריחה נודף ולא עוד אלא דברים שמכוסין ממנו מתגלין לו שנאמר (שיר השירים א-ג) עלמות אהבוך קרי ביה עלומות.

^{יז} כמבואר בתורה סב

לליבו ותגרום לו התפעלות גדולה שתתבטא ביראת שמים, כי אם נשאר רק במח הוא להזיק/ס¹⁰ (עיין תורה נה אות ו' [סוף דף סג:]):
ובלים, היינו תלמידים הגונים שיקבלו ממנו עיין תורה ס' אות ז' שתלמיד שאינו הגון יכול להפיל את רבו ע"י הרע שלו שידבק ברבו. וכשיש לו כל אלו הכנות, יכול לבוא לשלימות הדעת :
ואלו הן חמשה דברים שנבדל מדעו מן מדעינו. הראשון, שבמדעו האחד יודע ידיעות רבות דהיינו ואין ריבוי במדעו :
השני יודע הדברים קודם המצאם, אפי' כשאין להם הויה כלל :
והשלישי, שמדעו מקיף דברים שאין להם תכלית :
והרביעי, שאין שינוי בידיעתו, ואין שינוי כשיודע הדבר בכח, ואח"כ שב פועל:
והחמישי, שידיעתו אין מוציא הדבר מאפשרותו [ס¹¹]:
ע"כ לשונו ז"ל :

^ס(והא לך נוסחא ב' שכתבתי בעצמי קצת מזה כפי מה ששמעתי וזהו):^ס

כשאדם זוכה לשלימות הדעת, היינו שזוכה לדעת שא"א לאדם לידע יותר, אזי יש הפרש בין דעת האדם בשלימות הדעת, היינו שזוכה לדעת שא"א לאדם לידע יותר, אזי יש וצריך האדם להשתדל שיגיע לשלימות הדעת מה שא"א לאדם לידע יותר, ולא יהיה הפרש בין דעתו לדעת השי"ת, רק בה' דברים אלו, שאלו ה' דברים א"א לשכל אנושי לדעת, אם לא מי שהוא למעלה ממין אנושי.
אך לזכות לשלימות הדעת, הוא ע"י גרים/ס¹², כמ"ש רז"ל הרבה למדתי מרבתי ומתלמידי יותר מכולם. כי ע"י שכ"א מקשה ושואל, כי כ"א יש לו מניעה לעבודת השי"ת, וצריך להשיב לכ"א על שאלתו, עי"ז נשלם דעתו.
ועי"ז זוכה לבנים, כי קטן אינו מוליד, כי אין לו דעת השלם, אך כשזוכה לדעת השלם זוכה לבנים.
וע"כ באברהם שהוא היה מגייר אנשים, ושרה מגיירת נשים [ס¹³], עי"ז זכה לשלימות הדעת, שלא היה הפרש בין דעתו לדעת השי"ת אלא אלו ה' דברים, ועי"ז זכה להה"א הנ"ל.

דגבר דחיל חטאין הוא ואמרת לי את בר אוריין הוא תסתיים דרבי אלעזר הוא דאמר דגבר דחיל חטאין הוא דאמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא יראת שמים בלבד שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו' וכתוב ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה וגו' שכן בלשון יוני קורין לאחת הן תסתיים:

^ס **משנה מסכת אבות פרק ג (ט) רבי חנינא בן דוסא אומר, כל שייראת חטאו קודמת לחכמתו, חכמתו מתקיימת. וכל שחכמתו קודמת לייראת חטאו, אין חכמתו מתקיימת. הוא היה אומר, כל שמעשיו מרביץ מחכמתו, חכמתו מתקיימת. וכל שחכמתו מרבה ממעשיו, אין חכמתו מתקיימת:**

^ס **עיין ככבי אור שיחות וספורים אות א' כתב ראב"ן ששמע מאביו בשם מוהרנ"ת ששמע מרבינו שחכמה מרובה ממעשה זה לא רק חסרון אלא שעודף החכמה הקדושה על המעשים היא מזיקה. ועי"ש לשונו, משמע שהחכמה צריכה להחיות את האמונה וכל עודף חכמה שלא מחייה את האמונה היא לו לרועץ כי פוגם בתמימות כמבואר במעשה מחכם ותם כמה שחשש מחכמות.**
וני"ל עוד טעם להזיק החכמה הקדושה המרובה ממעשים כיון שחכמתו מרובה כל כך לא מצליח לקיים עד שמתרגל ללמוד שלא עמ"נ לקיים.

עיין פרי הארץ (לרבי מנחם מנדל מויטפסק) ריש פרשת נשא בשם מפרשים שמדייק מהלשון חכמתו מרובה שזה עיקר הגורם ולא מיעוט המעשים. ועי"ש ביאור נפלא בזה כיצד כל חכמת תורה דהיינו מצוות תורה מקדשת האבר השייך לה ע"י קיומה במעשה אבל כשחכמתו מרובה מהמעשה אזי כל הגדול מחבירו יצרו גדול כי הפירוש בזה שרק חכמה שלא קיים אותה למעשה היא נהפכת ליצה"ר, כי המעשה מגן ובלא מעשה אין מה שיגן מאותה חכמה.

^ס עיין של"ה הקדש בספר שני לוחות הברית חלק תולדות האדם בתחילת פרק בית הבחירה ביאור קושיית הידיעה והבחירה ועיין לעיל תורה כא

^ס הערת מוהרנ"ת בתקפא

^ס בדפודר נמצא נוסח הארוך הנ"ל בצילום 10143 טור ב'. והנוסח הקצר דלקמן נמצא בצילום 89 טור ב'.

^ס **צ"ע מודע דווקא גרים, ועיין לעיל שכתב לקרב בני אדם לעבודת ה', ורק באברהם ושרה נקט גרים, לכאורה כיון שאז לא היו תלמידים אלא גרים, וכן מאמר חז"ל שמביא בסמוך מתלמידי יותר מכולם, משמע לאו דווקא גרים. וצ"ע**

^ס * ב"ר פרשה לט יד [ב"ר פד ד', במדבר רבה יד י'. פסיקתא רבתי מג]

וע"כ אברם אינו מוליד אברהם מוליד [ע], כי ע"י שלימות הדעת שהוא בחי' ה', זכה להוליד: ע"א

עד כאן ביאור חברותא לתורה נג

✱

טז * צ"ע מה עניין שרה מגיירת את הנשים, לאברהם שזכה לדעת, ע"י שגייר גרים. ואולי גם האשה צריכה הא הדעת כדי להוליד, וצ"ע. ואולי קמ"ל שאברהם לא גייר את הנשים, לומר שאם היה מגייר נשים, לא היה זוכה להא הדעת. וצ"ע

יז * שם פרשה מד י'. [קהלת רבה ה' ד'. תנחומא שופטים פרק יא. פסיקתא רבתי פרשה מג. פסיקתא דרב כהנא כה ג']

יח בדפ"ר כאן נדפס לשון מוהר"ת בתורה לא זוגן והצטרפותן ואח"כ תורות קמ קמא ושוב לשון מוהר"ת בתורה לא שלימות האמונה ואח"כ תורות קמב עד קפא ובצילום 100 טור א תורה

נד